

יו"ל ע"י מכון 'כתבי בן מלך'

לתרומות והנצחות נא לפנות ל' 054-8422488

לקבלת העלון במייל, ניתן להצטרף בכתיבת
mechonbenmelech@gmail.com

כתובת המכון: אוהב ישראל 1/9, ביתר עילית

לתגובות והערות נא לפנות ל' 052-7616048

חשון תשפ"א

בעזרת ה' יתברך

הודעה חשובה

לאור מצב החירום והכרזת הסגר כאשר חנויות הספרים סגורות, ובהיות שישנו ביקוש רב וצמאון בקרב הציבור לספרי בן מלך וכרכי 'בן מלך על התורה - בראשית'.
הננו להודיע על מוקדים בהם ניתן יהיה להשיג ולרכוש את ספרי בן מלך בערים המרכזיות.

כדלהלן:

ירושלים - 055-6745542

בני ברק - הרב אברהם לב - 0533184888

בית שמש - הרב אברהם צבי אקער - 052-7654776

ביתר עילית - הרב אריה קרישבסקי - 054-8422488

מודיעין עילית - הרב אליהו קירשנבוים - 052-7127701

בברכת התורה
הנהלת המכון

ספרים
למעלה השנה
•
סדרות ספרים
ביאורים ומאמרים
על חשיבות חמשי תורה
•
ספרים
על חמ"ס
•
ספר
הבית ומחשבת
•
ביאורי סידור
•
ספר
אמונה ומצוות
•
מגאן
תורה ודעת
•
אגודת
תורה ודעת

הנצחות תורמים

קו בן מלך
03-3077354

מחנכים מכון
סניפים 14 מקומות ביהמה

עבודת התורה בבני ברק
לשמוע סיקורי רבני
מחלקת לשי גושרים
בכל התחומים

רשימת ספרי בן מלך
בבית המדרש מרכזי העולם

לשון התפילה
054-8422488
כתובת אוהב ישראל 1/9
ביתר עילית
עמוד מכתב לשי סניף 46
לתיבת הדואר
mechonbenmelech@gmail.com

הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ ו,ו)

(ג)

בפרשיות אלו שבתחילת התורה מבואר, כיצד ברא הקב"ה עולם מתוקן מעולה ומושלם ללא כל דופי וחסרון, אלא שהאדם וצאצאיו גרמו בחטאיהם, שהעולם אבד מעלות רבות ודבקו בו קללות ורעות, אשר מחמתם סובלים הנבראים כל ימי העולם.

ובתקופה זו שאחר הבריאה, היו שלשה מאורעות מרכזיים, שכל אחד מהם חולל שינוי גדול בבריאה.

תחילה היה חטא עץ הדעת, אשר בעקבותיו גורש האדם מגן עדן, המקום הנפלא אשר בו ישב האדם, במבחר המקומות, גן אשר נטע ה', והיו מלאכים צולים לו בשר ומסנגים לו יין, והיה ה' יתברך קרוב אליו ומדבר עמו.

וכאשר חטא ואכל מן העץ מתוך פיתוי הנחש 'והייתם כאלוקים', היה בזה בגידה בה', וחילל את המציאות הנשגבה והקדושה של קירבת ה', ועל כן גורש ממקומו של ה' ואבד את קירבתו יתברך.

וכן ניטל ממנו הגן אשר בו נטע ה' כל עץ מאכל, והוצרך לעבוד את האדמה, וגם האדמה נתקללה בגללו וכדכתיב 'ארורה האדמה בעבורך' 'בזיעת אפך תאכל לחם'. 'וקוף ודרדר תצמיח לך'.

המאורע השני היה חטאו של קין, אשר הרג את הבל אחיו משום שנאת חנם, [דהיינו קנאה מחמת שהיה חשוב ממנו, שה' שעה אל מנחתו].

ועונשו היה - 'נע ונד תהיה בארץ' (לעיל ד, יב). והוא מידה כנגד מידה, שמכיון שפגע במבנה החברה האנושית 'בין אדם לחבירו', אין לו מקום בארץ בחברת בני האדם והוא נע ונד ממקומו.

דהיינו שאדם הראשון שפגע בכבוד ה', גורש מגן עדן ממקום האלוקים, אבל נשאר לו מקום בעולם בין הנבראים הגשמיים, אבל קין שהרס את מבנה החיים של העולם כבר גורש מן העולם. אבל עדיין היה לו זכות קיום לעצמו ולא ניטל ממנו זכות החיים.

אבל במאורע השלישי דהיינו דור המבול, שמלאה הארץ חמס, והאנושות מלאה שחיתות, ואבדו את עצם אישיותם, אזי ניטל מהם לגמרי זכות קיומם, ונגזר עליהם כליה מוחלטת.

*

ובמקביל לזה מצינו שלשה שלבים בחורבנות שפקדו את עם ישראל, שהם חורבן בית ראשון, וחורבן בית שני, ולאחריהם החורבן הנורא בסוף ימי הגלות - השואה אשר פקדה את עמינו בדור האחרון. וביארנו במקו"א ששלשה מאורעות אלו רמוזים בתורה בתוכחות של פרשת בחוקותי, ופרשת כי תבוא, ופרשת האזינו. (ראה מה שהארכנו בזה בספר 'בן מלך - בין המצרים - גלות וגאולה' שער א מאמר ו).

ונראה ששלשה מאורעות אלו בחורבן עם ישראל, מקבילים לשלושת שלבי הירידה של הבריאה בראשיתה, כאמור, חטא עץ הדעת, חטא קין, דור המבול.

בחורבן בית ראשון, היה עיקר החטא עבודה זרה, שמשמעותה היתה בגידה בה', וחילול את מקדש ה' ושכינתו יתברך אשר השרה בקרבם. ובעקבות חטאים אלו אבדו מעל הארץ הטובה, וניטל מהם השראת השכינה והנבואה, ואף ששבו בימי בית שני, בכל זאת כבר אבדו את דרגת השראת השכינה והארון, ושיבתם בארץ לא היתה במדריגה הנשגבה של ארץ ה' ונחלתו, והיתה מחוסרת ממעלות הקדושה והנבואה, [אלא ישבו בה רק מצד בחינת 'עם ישראל' המקובץ בארצו]. וזה מקביל לחטא אדם הראשון אשר בגד בה' וגורש מגן עדן מקום ה'.

חורבן בית שני, מבואר בחז"ל (יומא ט:) שחרב בעוון שנאת חנם, ואז ניטל מהם עצם הישיבה כ'עם' המקובץ יחדיו, ונתפזרו לבין הגויים ונפוצו לכל קצווי ארץ. וזה מקביל למאורע של חטא קין שעבור שנאת חנם נענש 'נע ונד תהיה בארץ'.

החורבן השלישי, אשר התורה מנבאת אותו בשירת 'האזינו', היא חורבן של כליה ככתוב 'אמרתי אפאיהם אשבייתה מאנוש זכרם' (דברים לב, טו), והוא בא בעוון נטישת התורה ועזיבת ה' לגמרי, ועיין מה שפירש שם בספורנו - 'אשאייר איזו פאה מהם והמותר אכלם, כמו שאעשה באחרית הימים אחרי שלא השגתי שלמותם לא במתן תורה ולא בארץ ישראל ולא בגלות כאמרו (יואל ג, ה) - כי בהר ציון ובירושלים תהיה פליטה, כאשר אמר ה' ובשרידים אשר ה' קורא'.

הוא מקביל למאורע המבול אשר הארץ נשחתה ומלאה חמס, וכמו שאחרי המבול נשאר רק נח, אשר

ונטשטשו'. כלומר שע"י חזירת העולם למים לא רק שמתו כל בשר, אלא גם הארץ עצמה נמחאת.

ובזה מבואר גם מה דאיתא בירושלמי פסחים פ"א שלא שמשו המזלות בזמן המבול, כלומר שהעולם חרב מעיקרו.

והנה אף שציווה הקב"ה לנח על בנין התיבה בעבור שינצל מן המבול, אין בכך חזרה ממה שהיה ברצונו למחות את העולם, כי אכן העולם הראשון חרב ואיננו, אלא שנתחדש מציאות חן לנח, שמעכשיו נותן ה' כח לנח ובניו שהם יבנו ויטפחו את העולם עבור עצמם. ומעתה רצון ה' שקיום העולם יהיה בצורה כזו שהקב"ה כביכול משאיר את העולם לידי של האדם, שהוא יטרח ויבנהו וישכללהו. והוא עולם חדש לגמרי, עולמו של נח כביכול.

וזה הטעם שהטריחו הקב"ה כל כך בבנין התיבה, כי אם היה ה' מציל את נח ובניו באופן שהיה איזה מקום מסויים בעולם בלא מבול, היה משמעות הדבר שהמקום הזה נשאר כמקדם, ובו ממשיך ה' להנהיג את עולמו הראשון וחוזר הכל לכמות שהיה. לכך ציווהו על עשיית התיבה דהיינו שיציל הוא את עצמו ואת כל בעלי החיים, ואכן הכל עשה נח כמו ידיו וטרח על כך כל אותם השנים, כלומר שכל ההצלה היא בכח מעשיו ועמלו. ומעתה ואילך האדם הוא שידאג ויבנה את העולם בטרחתו, ואיתא בחז"ל שנצטוו להכניס לתיבה ייחורים של צמחים, כלומר שאחר המבול היה העולם שמש, ונח ובניו ושבעים האומות החלו לבנותו.

ונראה עוד שגם מה שהיו נח ובניו בתיבה, ולא ניצולו באופן של הימלטות מן המבול, משמעות הדבר שגם עליהם עבר המבול, וגם כלפיהם התבטל מציאות העולם הקודם, אלא שנותרו בחיים כדי להעמיד את העולם החדש.

והוא מה דאיתא במדרשי חז"ל - 'וישאר אך נח, רב הונא בשם ר"י אך מיעוט, שאף הוא היה גונח דם מפני הציונה' (בר"ל, יא).

וכן איתא בתנחומא (נח פ"סקא ט) - 'צא מן התיבה, זה שאמר הכתוב 'הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי' (תהלים קמב, ח), 'הוציאה ממסגר נפשי' שהיה נח סגור בתיבה, אמר רבי לוי כל אותן י"ב חדש לא טעם טעם שינה לא נח ולא בניו שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה

ממנו התפתח עולם חדש, כמו כן היה בשואה שהשאר ה' קומץ קטן שמהם התפתחה היהדות לאחר החורבן.

והוא סוף החורבנות, ירידה התחתונה [חבלי משיח] אשר אחריה באה העליה והגאולה השלימה, במהרה בימינו. וכדאיתא בחז"ל - 'אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולמים אימתי את גואלני. אמר להם, לכשתרדו לירידה התחתונה, אותה שעה אני גואל אתכם'. (מדרש תהילים מזמור מה).

ויאמר אלוקים אל נח קץ כל בשר בא לפני וגו' עשה לך תיבת עצי גופר וגו' (ו', יג-יד)

וברש"י 'עשה לך תיבת - הרבה ריח והצלה לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו מה זאת לך והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו'.

ונראה שבעומק הדבר, טמון כוונה ומטרה בטרחה זו, והיינו שמעתה חל שינוי בהנהגת ה' בעולם.

כלומר שביסודו של דבר כבר גמר הקב"ה בדעתו להחריב את העולם ונסתלק הרצון העליון בקיומו. וכמו שכתוב בסוף פרשת בראשית 'וינחם ה' כי עשה את האדם בארץ ויתעצב אל לבו. ויאמר ה' אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה מאדם עד בהמה עד רמש ועד עוף השמים כי נחמתי כי עשיתים' (ו', ט-י).

וזה הטעם שהקב"ה החריב את העולם במבול על ידי מים דווקא, [שהרי הרבה דרכים למקום, וכמו שמצינו בסדום שנחרב על ידי מטר אש וגפרית והפיכת הערים, או במגיפה כמו במכת בכורות ובחיל סנחריב]. משום שחורבן העולם במים משמעותו שחוזר לתחילתו כמו שהיה ביום הראשון והשני לבריאה, בטרם נסתלקו המים מן הארץ. כלומר שכל הבריאה הראשונה כביכול נתבטלה וחזרה למקומה, וכעין שמצינו בגמרא שאם לא היו מקבלים ישראל את התורה היה הקב"ה מחזיר את העולם לתוהו ובוהו (שבת פח), [וכן מצינו בלשון הפיוט ('אלה אזכרה', בתפילת מוסף של יו"כ) 'אהפוך את העולם למים, לתוהו ובוהו אשית הדומים!].

והיינו דכתיב 'כי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ'. וברש"י 'את הארץ - עם הארץ, שאף שלשה טפחים של עומק המחרישה נמוחו

אסור לו לשבות ממלאכה זו אפילו יום אחד, בכדי שלא יגרום הרס וחורבן לעולם, 'כי לא תוהו בראה לשבת יצרה'.

ואני הנני מקים את בריתי אתכם ואת זרעכם אחריכם. ואת כל נפש החיה אשר אתכם וגו' ולא יהיה עוד מבול לשחת הארץ. ויאמר אלוקים זאת אות הברית אשר אני נותן ביני וביניכם ובין כל נפש חיה אשר אתכם לדורות עולם. את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ (ט, ח-ז)

הנה כאן בפרשת הקשת וכן בברית מילה של אאע"ה מצינו שיש 'ברית' ויש 'אות הברית'. הברית הוא עצם ההסכמה וקשר בין הצדדים אשר כורתים ברית לחיזוק ותוקף תמידי של ההסכמה והקשר ביניהם. וכדי שתיזכר הברית עושים 'אות ברית' לסימן ולזכרון לקיים את הברית.

והנה בברית מילה עצם הברית הוא ברית ידידות שהקב"ה כרת עם אברהם אע"ה להיות לו לאלוקים, שאברהם מתחייב לעבוד את ה' להתהלך לפניו בתמימות, והקב"ה מבטיחו להרבותו ולהיטיב עמו ולתת לזרעו את הארץ לאחוזת עולם. ועל זה באה 'אות הברית' שהוא המילה. כמו שכתוב בפרשת לך לך - 'ונמלתם את בשר ערלתכם והיה לאות ברית ביני וביניכם' (להלן יז, יא).

אולם באות הקשת עצם ה'ברית' אינו ידידות גמורה כמו שהיה בין הקב"ה ואברהם, אלא היה רק הסכמה בין הקב"ה והנבראים שלא יילחם בהם, ולא יביא עליהם מבול לשחת הארץ. ועל זה באה 'אות הברית' שהיא הקשת.

אולם יש הבדל בין 'אות הברית' של מילה, ל'אות הברית' של הקשת, כי אות הברית של מילה היא אות עבורנו שיהיה לנו לאות לזכור בריתו להיות עובדינו הנאמנים. ואילו אות הברית של הקשת הרי אינה מחייבת את הנבראים בשום תמורה, אלא היא מכוונת כלפי הקב"ה שכביכול יזכור את הברית, כמו שכתוב

ואת העופות, רבי עקיבא אומר אפילו שבישתין לפילין וזכוכית לנעמיות הכניסו בידן לזון אותן, יש בהמה שאוכלת לשתי שעות בלילה ויש אוכלת לשלשה תדע לך שלא טעמו טעם שינה דאמר רבי יוחנן בשם רבי אליעזר ברבי יוסי הגלילי פעם אחד שהה נח לזון את הארץ, הכישו הארץ ויצא צולע שנאמר 'וישאר אך נח' אך שלא היה שלם ולא היה כשר להקריב קרבן, והקריב שם בנו תחתיו, ועליו נאמר 'הן צדיק בארץ ישולם' (משלי יח) רב הונא בשם רבי יוסי אמר, יצא גונג וכוהה דם מן הצינה, לפיכך הוא אומר 'הוציאה ממסגר נפשי וגו'.

כלומר שבתובה גם הם נידונו ביסורי המבול, ולא נותר נח רק כדי להוות המשך מה לקיום העולם. וכאילו שבאותם י"ב חודש לא היה נח קיים בעולם'.

וכן נראה מן הפסוק - 'ויזכור אלוקים את נח ואת כל החיה ואת כל הבהמה אשר אתו בתיבה ויעבר אלוקים רוח על הארץ וישוכו המים' (ח, א). שמשמע שעלה לפני ה' זכרון מחודש והתעורר הזכות לזכור אותו לאחר שהיה אבוד.

והנה אחרי שחטאו ומלאה הארץ חמס, שוב אין העולם כדאי שה' יהיה בונה אותו כבנין הראשון שהיה 'עולם הנתינה והחסד', ושניתן באופן של שפע. אלא הוא עולם של עמל ויגיעה, כי מאז ואילך אין האדם כדאי וראוי לתת לו עולם מוצלח כזה שהכל מצוי לו בשפע וה' מטפחו בחביבות בידו הרחבה, אלא ניתן לו עולם מוגבל ומצומצם אשר על האדם מוטל עול קיומו, ועליו להתאמץ ולעמול קשות בכדי שיתמשך קיומו של העולם.

ובזה יבואר מדוע רק נח ובניו נצטוו במצוה של 'יום ולילה לא ישבותו', וכפי שדרשו חז"ל (סנהדרין נח): שהוא מצוה על בני נח שלא לשבות מעבודה ובן נח ששבת חייב מיתה. אבל אדם הראשון לא נצטווה על זה, ולפי מה שביארנו הטעם בזה, משום שבתחילת הבריאה לא היה התפקיד של בנין העולם מוטל כל כך על האדם, ורק בעולם החדש שלאחר המבול קיום העולם תלוי באדם והוא זה הדואג לקיומו ובניינו, ולכן

1. ויתכן ששורש הדברים במה שאמרו חז"ל - תנא דברי רבי ישמעאל אף על נח נחתך גזר דין אלא שמצא חן בעיני ה' (סנהדרין קח). ובמדרש - 'אפילו נח שנשתייר מהן לא היה כדאי אלא שמצא חן בעיני ה' (ב"ר כט, א). ולכן לא ניצלו לגמרי מהמבול.

'והיתה הקשת בענן וראייתה לזכור ברית עולם בין אלוקים ובין כל נפש חיה'.

את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ (ט, יג)

בטעם אות הקשת, כתבו המפרשים (עיין רמב"ן ורבינו בחיי) כי השם 'קשת' מורה על כלי מלחמה, והנה דרך היורים בקשת שרגלי הקשת כלפי היורה והעייגול מופנה כלפי המטרה, אבל הקשת אשר בענן, רגליו בארץ והעייגול למעלה כלפי השמים להורות שלא יורו מן השמים חיצים על הארץ, ועיין שם שכתבו שכן דרך הנלחמים להפוך את הקשת בידם ככה כאשר יקראו לשלום למי שכנגדם.

יש להוסיף כי אכן חיציו של הקב"ה הם העננים והגשם, כמו שהיה במבול שהחריב את העולם על ידי הגשם, ועל כן ניתן הקשת בתוך הענן להורות שאין רצון ה' לירות חיציו בעולם.

אכן נראה שיש בזה ביאור נוסף על פי פשוטו, דהנה איתא בגמרא (הגיגה טז.) שהמסתכל בקשת מיקרי שלא חס על כבוד קונו וראוי לו שלא בא לעולם ועיניו כהות, משום דכתיב 'כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם וכו' הוא מראה דמות כבוד ה' (יחזקאל א, כח).

הרי מבואר שענין הקשת הוא מראה דמות כבוד ה', והטעם שמראה זה הוא ביטוי למראה דמות כבוד ה', נראה משום שריבוי הגוונים מבטא תפארת ויופי, ולכן הוא ביטוי למקומו של ה' שהוא מעוטר ומפואר בכל מיני יופי ופאר.

והנה הופעת כבוד ה', היא עצמה מסמלת ברית וידידות, כלומר שה' בא להראות עצמו לעולם שהוא נמצא עמם וקרוב אליהם² ואינו כאוייב הבא להשחיתם, ולכן יש בזה אות שלא יהיה עוד מבול להשחית את הארץ³.

חכמה ומוסר

שלא יהא לבך חלוק על המקום

ללבך - שלא יהא לבך חלוק על המקום (רש"י דברים ו). כלומר שמתוך נאמנותו ואהבתו לה', אין לבו מפקפק וחלוק ומהסס לצדדים, אלא מקבל ברצון את רצונו יתברך. ואף גם זאת שהוא סומך על ה' ומכיר בוודאות שמלכו של עולם מוביל אותו בבטחה עם תכנית ומטרה הידועה לו יתברך, ואין מקום לשום פקפוקים והיסוסים ואין להעלות על הדעת כלל אף תכנית חילופית. ונוסף על כך לבו שלם ובטוח שה' מנהיג את כללות העולם בחסד וברחמים, ובוודאי הכל לטובה, כולל מה שנוגע לחייו האישיים בפרטיות.

והשלמות של 'בכל לבבך' היינו שההכרה בדברים

שלימות האמונה שגם הרגש והרצון יהיו שלמים עם הנהגת ה'

מכבוד ה' ומלכותו יתברך שהאדם מקבל את כל אשר עובר עליו בחייו בהכנעה ובלב שלם, מתוך הכרה כי השי"ת הוא אשר מובילו ומנהיגו בכל פרט, ולא רק שאינו מתמרד ח"ו על אשר נקבע עליו מן השמים אלא מקבל הכל בהסכמה מלאה ובנפש חפצה, בלי כל תרעומות והתמרמרות. וזאת משום שהנהגת השי"ת היא תמיד טובה בעיניו והוא מרוצה מכל מה שה' עושה.

וכדברי חז"ל בפסוק - ואהבת את ה' אלוקיך בכל

2. ואף ששבחו חז"ל את הדורות שלא נראתה בהם הקשת, היינו שהקב"ה מראה את הקשת לדורות שנתחייבו כליה ועל כן נצרך אות הקשת, וכמו שיבואר להלן. אבל הקשת בעצמה היא אות קירבה וגילוי כבודו יתברך.

3. וכן כתב בחזקוני 'אות גדול הוא שהרי הוא דמותי כביכול כדכתיב כמראה הקשת כן מראה דמות כבוד ה'. ואם דעתי להשחית כשהגשמים מרובים אין אני מראה לכם דמות כבודי שאין דרך למלך לבא בין עבדיו כשהם נזופין ממנו'.

הללו לא תהיה אצל האדם באופן של ידיעה והשכלה גרידא, אלא מוטל עליו להגיע למצב שהדברים יהיו נקלטים בנפש, ויחדרו אל לבו ויכבשו את נטיותיו החומריות עד שלא יתעוררו בקרבו שום רגשי התרעמות ורצון נגד הנהגת ה' עמו.

ויתירה מכך אמרו חז"ל שיהיה גם שמח ומאושר על כך (ברכות ס:) **כשם שמברך על הטובה כך מברך על הרעה וכו' אמר רבא לא נצרכה אלא לקבולינהו בשמחה.**

חשבון מוכח שהאדם מונהג באופן הטוב ביותר

והנה תודה לה' זכינו לדעת את האמת, והידיעות ברורות לנו, אולם עדיין מוטל עלינו גם לבסס את כל מהלך חיינו לפיהם. ואז נוסף לשלמות והרוממות שנזכה לה מצד עבודת ה' שבזה, הרי על ידי כך יהיו חיינו חיי גן-עדן, ברוגע ובשלווה בעונג ובשלום.

והדרך להגיע לידי כך הוא על ידי התבוננות תמידית ושינון תדירי במחשבותיו ובלבו באמת הגדולה הזאת. ועל האדם לחפש דרכים כיצד לקרב הדברים אל הלב, ולהתבונן בהם באופנים וציורים שונים בשכלו, כדי להחדירם בקרבו וייתישבו בלבו בקביעות ובשופי.

שהרי את יסודות היהדות, אנו מאמינים ויודעים אותם בפשטות ובבהירות, וכל מי שישאל אותנו נדע להשיב לו מיד ולומר אותם באופן ברור, ואנו גם מלמדים זאת את בנינו ותלמידינו, ויכולים אנו לשכנע באופן שכלי את כל מי שמסתפק בדבר. אולם ישנם כאלו שכל זה מתעורר אצלם רק כאשר הם מתבוננים וחושבים עליהם, כלומר אין הידיעות האלו תוססים בהם בתמידות. ולכן כשהדבר נוגע למעשה אין זה בא אצלם לידי ביטוי, ואין הם חיים ומתהלכים בהם בפשטות ובטבעיות. וחובה עליהם לשנן לעצמם שוב ושוב את היסודות העיקריים עד שיקלטו בנפשם באופן חושי, כאילו הדבר נראה בעיניים.

ואלו הם היסודות העיקריים:

הידיעה כי כל מה שנעשה בעולם הכל הוא מאת ה', ואין אף אחד שיכול לפעול ולעשות מבלעדי רצונו יתברך. וכל מה שאדם עושה לעצמו ולזולתו הוא שליח ה' בזה, אם מאן דהו העשיר או גרם נחת רוח לחבירו, או חלילה הפסיד ופגע בזולתו הרי זה מתאפשר רק משום שה' גזר שכך יהיה. ה' לא הפקיר את העולם לכה

הבחירה של האדם, אלא כולם שליחי ה' להוציא לפועל את רצונו. [ובכל זאת יש בחירה, וכמו שנתבאר בחז"ל שיש עניין של 'מגלגלין זכות על ידי זכאי' שכאשר נגזר טוב על האדם יוכל הזכאי להיטיב עמו, והזכאי יקבל את שכרו כי בחר בטוב, וכן להיפך ח"ו]. ולעיתים האדם עצמו הוא שליח ה' להביא על עצמו את מה שנגזר עליו. וכגון כאשר רצון ה' שיהיה לו פרנסה בהרחבה נתן לו עצה ושכל ודעת וכוח להגיע לזה, ואם טעה האדם והפסיד, ה' עשה לו כן שיטעה ויביא הפסד על עצמו. וממילא אין לו לאדם כל סיבה להצטער ולאכול את לבו, במחשבה שאילו היה עושה כך וכך לא היה מפסיד, או שאם אותו אדם לא היה כה רע הייתי חוסך את כל הצער, אלא עליו לזכור שככה נגזר עליו מן השמים.

ההכרה שהקב"ה הוא כל יכול 'כל אשר חפץ עושה', ובידו לגדל ולחזק לכול. ולכן אם ה' מנהיג את האדם ומובילו באופן מסויים, בוודאי אין זה משום איזה מניעה ועיכוב שיש לפניו, אלא בהכרח שכך צריך וראוי להיות. וחלילה להעלות על הדעת שזה משום שכך אירע, אלא הכל נעשה מתוך כוונה ובהשגחה משום שכן הוא רצונו יתברך.

האמת הברורה שה' ית"ש הוא טוב ומטיב רחום וחנון, ודואג לכל בריותיו בחסד וברחמים, וכדכתיב 'טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו'. ובמיוחד לעם ישראל שכרת אתנו ברית אהבה מיוחדת ודואג ומגן לנו ומשגיח עלינו וכמו שמברכים בכל יום 'אוהב עמו ישראל'. ואם כן הרי כל מה שעושה הוא מתוך רחמנות והטבה, ובמיוחד לעם ישראל שמנהיגנו באהבה ובחמלה יתירה.

והנה כאשר מצרפים את כל הידיעות הללו ועושים את החשבון כולו, שרק הוא עושה הכל, וגם שהוא כל יכול, וכן שהוא טוב ומטיב רחום וחנון. הרי פשוט וברור שכל מה שנעשה הוא הטוב המושלם והנכון והראוי ביותר, ומה לו לאדם להתאונן או לדאוג.

התבוננות בדברים בציור מוחשי

והנה יתאר האדם לעצמו, שבשעה שמתבונן ומתכנן את מהלך חיי וּבניין משפחתו, אופן פרנסתו וכל ענייניו, והרי הוא מלא חששות ודאגות כיצד יצליח לנהל את עתידו, ובפרט שהוא יודע על תהפוכות החיים והקשיים השונים שמצריכים הכרעות שונות

לקבוע כל דבר באופן הנאות לו, ולהחליט מה טוב ונכון וראוי, וגם חושש שהרי עלול הוא לטעות ולגרור לעצמו סיבוכים ובעיות ומפח-נפש.

והנה בגודל התלבטותו ואזלת ידיו, עלה בדעתו שייבקש לו יועץ חכם שיהיה לנהל את כל תהלוכות חייו ויקבע עבורו דרכיו וסדרי חייו, וימסור לו את עול ההכרעות ואת אשר הוא יחליט כן יהיה, ואז יהיה רגוע שירד ממנו העול הכבד שמטריף את דעתו.

אולם הוא תוהה בלבו ומשתאה לדעת, היכן ימצא אדם כזה שהוא חכם מחוכם, וגם שיסכים ליטול על עצמו את המשימה הזאת, ויהיה מוכן לעשותו במסירות ובנאמנות, ואפילו אם ימצא איש כזה הרי בוודאי ירצה על כך תמורה גבוהה. וגם מי יערוב לו שאכן איש זה חכמתו מרובה עד כדי שידע להנהיגו נכון בכל המצבים השונים. ועוד הרי כל אדם הוא מוגבל בכוחותיו, ואולי לא יצליח להוביל אותו בדרכים הנכונים עבורו.

וימשיך לצייר לעצמו, שבעת מבוכתו צעק אל ה' שיעזרהו במצוקתו, והנה שמע בת-קול מן השמים המבשרו שהקב"ה מוכן ליטול ממנו את כל העול - 'השלך על ה' יהבך והוא ילכלךך'. והוא יתברך הרי אין קץ לחכמתו, וגם הוא כל יכול, וכן הוא אהבו ומסור אליו בנאמנות בתכלית ההטבה.

אכן נותנים לו לדעת, שלא תמיד יבין את הדרכים שהקב"ה מוביל אותו בהם, ויש שיהיה לפעמים תמוה ויקשה בעיניו להבין כל מיני מאורעות שמתרגשים ובאים עליו. ועם זאת מודיעים לו שיוכל לבקש מאת ה' אם רוצה שינהיגו אותו באופן אחר, וגם אם חפץ יותר טובה ונוחות מותר לו להתפלל על כך, ויתחשב בבקשתו ויאזין לו - 'כי הטה אזנו לי'. והדלת פתוחה כל שעות היממה, ובכל עת הרשות בידו לבקש ולהתפלל.

עוד ניתן לו הוראה כללית, שעליו לעשות השתדלות לצורך הדברים כפי שמוצא לפניו, ולא ישחרר עצמו מלפעול ולעשות כדרכו של עולם.

הרי בוודאי שאחרי שהודיעו לו מן השמים כל זאת, היה נעשה מאושר ושמן ונאנח אנחת רווחה שהוקל לו, שמעתה יוכל להיות רגוע ושלו, בהיותו בטוח שכל הנהגת חייו בכל העניינים, תתנהל בצורה מושלמת, ואפילו אם לא יבין 'מדוע' ו'למה' לא איכפת לו כלל.

והנה הרי כך הוא הדבר, שהקב"ה מנהיג את האדם בכל פרטי תהלוכות החיים, ומה יכול האדם לשאוף יותר מזה. אלא שלא נשאל האדם על כך מראש, וניתן לו מתנה נפלאה זו שלא מדעתו, ונמצא שזכה וקיבל את הטוב ביותר עבורו ומה לו כי יתאונו. ומה ממנו יהלך איזה דרך בחרו עבורו, אחר שבורא העולם בכבודו ובעצמו קבע לו זאת.

וכאשר האדם מתהלך במחשבה זו הרי מלבד עבודת ה' הכבירה שבכך, שבזה מכריז על מלכות ה' באופן מלא ומושלם, וכמו שמשבח הנביא את עם ישראל שבעת יציאתם ממצרים הלכו אחר ה' במדבר בעיניים עצומות. מלבד זאת הרי אשרי חלקו ונעים גורלו שזוכה לחיות חיים מאושרים, שמלך מלכי המלכים שחרר אותו מכל העול של הנהגת חייו, ומנהיגו במעגלי צדק על מי מנוחות, והרי הוא חי בשלווה וברוגע כבגן עדן מקדם.

והנה הרי כל אלו הם דברים פשוטים ומאומתים אצלנו בוודאות, אולם בסדר מהלך החיים איננו זוכרים זאת לחיות כן. כלומר לא חסר לנו בהשקפה ובידיעה, וכל מה שחסר הוא רק להתרגל במחשבה זו, עד שתהיה מונחת בלב בפשטות וכאילו רואים זאת בעיני בשר.

ביאורי עניינים

בענין אמירת ותן טל ומטר

בברכת השנים אין מחזירין אותו, מפני שיכול לאומרה בשומע תפילה (ברכות כט.).

וכן נפסק בשו"ע - אם לא שאל מטר, ונזכר קודם

לא הזכיר טל ומטר שואל בשומע תפילה

אמר רבי תנחום אמר רב אסי, טעה ולא הזכיר גבורות גשמים בתחיית המתים מחזירין אותו, שאלה

שומע תפילה, אין מחזירין אותו, ושואל בשומע תפילה
(סימן קיז סעיף ה).

והנה גדולי הפוסקים נתקשו בדין זה, כי אף שתיקן את חובת שאלת הגשמים על ידי שאומרה בשומע תפילה, אולם עדיין לא תיקן בזה את ברכת 'ברך עלינו', ותפילתו מחוסרת ברכה. שהרי שינה מוטבע שטבעו חכמים והחסידי דבר עיקרי בנוסח הברכה, כיון שבימות הגשמים נוסח מטבע הברכה כולל את בקשת 'ותן טל ומטר', והוא דבר מרכזי בברכה זו, ולכאורה לא יצא כלל ידי חובת ברכת 'ברך עלינו', ואם כן יש לחייבו לחזור ל'ברך עלינו' מצד חובת הברכה של 'ברכת השנים', בכדי לקיים חובת ברכה זו כתיקונה, שלא תחסר לו ברכה בתפילתו. ואיך מועיל לזה מה שביקש על המטר במקום אחר.

ביאור הפרי חדש והתמיהה בדבריו

ואכן דעת הפרי חדש (סימן קיט סק"ג) שמכאן יש ללמוד גגם כאשר דיגל לגמרי ברכה אחת מברכות שמו"ע אפשר להשלים אותה ולאמרה בשומע תפילה. אמנם זה תמוה שהרי תקנת חז"ל היא שיאמרו י"ח ברכות, ומה תיקן בזה שאומר את נוסח הברכה בשומע תפילה, והרי מכיון שלא אמר את הברכה עם החתימה, עדיין חסר לו אחת מ"ח ברכות של תקנת חכמים.

וכן הקשה עליו ב'חיי אדם', שכתב - דיגל ברכה אחת מאתה חונן עד שומע תפלה וכו' לא מהני שיכלול אותו בשומע תפלה, דהא צריך להתפלל י"ח, כדאמרינן תמני סרי תקון' (ודלא כפר"ח בסימן קיט סעיף ג ודבריו תמוהים) (כלל כד אות כ).

ואמנם מצינו שאפשר לכלול תוכן כמה ברכות בתוך ברכת שומע תפילה, והיינו תפילת 'הביננו'. שכולל את כל בקשות הצרכים בברכה אחת וחותרם שומע תפילה. אולם אין נראה שכוונת הפרי חדש, שמה שיכול להשלים הברכה בשומע תפילה הוא מדין תפילת הביננו, דהרי תפילת הביננו אין אומרים אותה אלא בשעת הדחק (כמבואר בסימן קי סעיף א).

והנה היה מקום ליישב בדוחק, שבכה"ג שדיגל את הברכה וכבר התפלל את הברכות שלאחריה, ומעתה אם יחזור לראש הברכה הרי יוצרך לחזור ולהתפלל את כל הברכות לפי הסדר, כמבואר בגמרא ובפוסקים (שו"ע או"ח סימן קיט סעיף ג). ולכן זה נחשב כשעת הדחק, ומשום הכי ס"ל להפרי"ח שיכול להשלים את

הברכה שהחסיר בתוך שומע תפילה. אולם עדיין תמוה, מה יועיל לאומרה בשומע תפילה, והרי לא אמרה על הסדר, וקיי"ל דסדר ברכות י"ח מעכב, [וכאמור דמי שטעה צריך לחזור לראש הברכה שטעה בה ולומר את כל הברכות כסדרם]. וגרע זה מהביננו, שהרי הביננו תיקנו את כל הבקשות מעין הברכות על הסדר. [ואפשר שדין סדר הוא רק כאשר אומר כל ברכה בפני"ע, אבל אם כולל אותה בתוך שומע תפילה אין דין לאומרה על הסדר, ולפי"ז נמצא שבהביננו הסדר הוא רק לכתחילה, ועיין מה שיתבאר בזה להלן]. וכל דברי הפר"ח מחודשים וצ"ע.

שיטת הפרי מגדים שאין טל ומטר מעיקר מטבע הברכה

דרך נוספת בישוב תמיהה זו כתב הפרי מגדים (סימן קיט במשבצות זהב אות ג), דזה וודאי שאם מחסר בברכה דבר שהוא מעיקר הבקשה, כל הברכה פגומה ולא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור לראש הברכה. אלא שמחדש מכה הלכה זו, שאמירת 'ותן טל ומטר' אינה כחלק עיקרי מהברכה, ואין זה נחשב כמשנה מוטבע שטבעו חכמים בברכה זו. והטעם, דכיון שאומרים אותו רק בימות הגשמים, אין זה נחשב מעצם מטבע הברכה, אלא היא בקשה בפני עצמה שתיקנו חכמים לשאול על הגשמים, וקבעו מקומה בברכה זו. ולכן אם שכח לאמרו כאן, יצא שפיר ידי חובת הברכה, רק שחסר לו דין שאלת הגשמים, וחייב זה יכול להשלים בברכת שומע תפילה. אבל וודאי בברכה אחרת שנוסחה קבוע כל ימות השנה, אזי אם החסיר ממנה דבר עיקרי, פשוט שהרי זה כמי שלא אמר ברכה זו כלל, ולא מהני להשלים אותה בשומע תפילה.

והנה, זה דבר מחודש, כי בפשטות, אף שאומרים אותה רק בימות הגשמים, בכל זאת היא בקשה עיקרית בברכה זו, והיא חלק בלתי נפרד ממוטבע הברכה.

[אולם לכאורה יש קצת משמעות בגמרא שאין בקשה זו של 'ותן טל ומטר' חלק בלתי נפרד ממוטבע הברכה. דאיתא במשנה - מזכירין גבורות גשמים בתחיית המתים, ושאלה בברכת השנים (ברכות לג). ובגמרא (שם) - ושאלה בברכת השנים, מאי טעמא אמר רב יוסף מתוך שהיא פרנסה, לפיכך קבעוה בברכת פרנסה. ומשמע לכאורה בלשון הגמרא, ששאלת הגשמים בתפילה היא חובה בפני עצמה, אלא שראו לנכון לקבוע את מקומה בברכת פרנסה, מהטעם המבואר.

ויותר מזה משמע לכאורה בגמרא ששאלת גשמים היא חובה בפני עצמה. שעל המשנה שנזכר בה חובת הזכרת ושאלת הגשמים (תענית ב.) הקשו בגמרא - **מנא לן דבתפילה, דתניא לאהבה את ה' אלוקים ולעבדו בכל לבבכם איזו היא עבודה שהיא בלב הוי אומר זו תפילה וכתוב בתריה ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש.** משמע לכאורה שהתקנה של שאלת הגשמים אין שרשה בחובת התפילה שהתפילה בימות הגשמים צורתה היא עם שאלת גשמים, אלא היא חובה כשלעצמה לשאול על הגשמים, ולמדו בדרשא לקבוע מקומה בתפילה.

אמנם אפילו אם כנים הדברים שביסודה היא חובה בפני עצמה, נראה פשוט דאחר שקבעוה בתפילה, כבר נעשית חלק מהתפילה וחלק מנוסח הברכה, ואמירתה כבר מתחייבת גם מצד הברכה עצמה].

עכ"פ בנידון הכללי, כתב להדיא הפמ"ג שבכל הברכות אם דילג את הבקשה שהוא מעיקר הברכה, אין יכול להשלימו בשומע תפילה, דבשינה את הנוסח הקבוע, הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים, והוי כאילו חיסר ברכה זו. ואין לו תקנה אלא צריך לחזור לראש הברכה.

תירוץ הביאור הלכה שניתן להשלים בשומע תפילה

אמנם בביאור הלכה דרך אחרת עמו ליישב הלכה זו, שכתב (סימן קיז ד"ה אם לא שאל) שמדין זה שיכול להשלים אמירת ותן טל ומטר בשומע תפילה, חזינו שאפילו אם מחסירים בקשה עיקרית ממטבע הברכה, בכל זאת יצא ידי חובת ברכה זו, ואת הבקשה שהחסיר יכול להשלימה ולאמרה בברכת שומע תפילה - לכאורה נראה דהוא הדין אם חיסר בשאר ברכה דבר שהוא מעיקר הברכה, כגון שחיסר ענין קיבוץ גליות בברכת תקע בשופר [שנקראת במגילה יג: על שם זה עיי"ש] גם כן יכול להשלים בברכת שומע תפילה. אבל אם דילג על כל הברכה אינו יכול להשלימה בברכת שומע תפילה, דלא כהפ"ח. עיי"ש.

והיינו דנקט בפשיטות שתיבות 'ותן טל ומטר' הם מעיקר טופס הברכה [דלא כשיטת הפרמ"ג], ומוכיח מדין זה שגם בכל הברכות אם החסיר אמירה שהיא מעיקר טופס הברכה יכול להשלימה בברכת שומע תפילה ויצא ידי חובת הברכה.

והנה דעת הביאור"ל צריכה ביאור, שמכיון

שהברכה מחוסרת את הבקשה העיקרית, מדוע לא ייחשב כמשנה ממטבע הברכה, וליהוי כאילו החסיר ודילג את כל הברכה, ויצטרך לחזור לראש הברכה.

ולכאורה יש לומר בדעת הביאור"ל, שלמד זאת מהא דמצינו שתיקנו חז"ל תפילת 'הביננו', והוא נוסח קצר מעין תפילת שמו"ע כדאיתא בגמרא (ברכות כט.) - הביננו ה' אלוקינו לדעת דרכיך, ומול את לבבנו ליראתך, ותסלח לנו, להיות גאולים, ורחקנו ממכאובינו, ודשננו בנאות ארצך, ונפוצותינו מארבע תקבץ, והתועים על דעתך ישפטו, ועל הרשעים תניף ידך, וישמחו צדיקים, בבנין עירך ובתיקון היכלך, ובצמיחת קרן לדוד עבדך, ובעריכת נר לבן ישי משיחך, טרם נקרא אתה תענה, ברוך אתה ה' שומע תפילה.

והיא ברכה אחת הכוללת כל הברכות האמצעיות, ואחר שמתפלל שלש ברכות ראשונות אומר אותה, ואחריה אומר שלש ברכות אחרונות. והקלו להתפלל אותה בשעת הדחק (עיי' שו"ע סימן קי פרטי ההלכות בזה).

והנה בתפילת הביננו, נוסף על זה שהקילו בה שתוכן כל הברכות האמצעיות נאמרים בברכה אחת, דהיינו שאין ברכה מיוחדת על כל בקשה ובקשה, אלא חותמין באחת ברוך אתה ה' שומע תפילה. יש בה גם קולא נוספת והיינו שהרי כל הברכות האמצעיות של שמו"ע מורכבות משני חלקים, חלק של בקשה וחלק של שבח, אמנם בנוסח תפילת הביננו אומרים בה מכל ברכה רק את חלק הבקשה שבה, ודי בזה בשעת הדחק.

ולכאורה משמע מזה דהא בהא תליא, כלומר שמצד חלק הבקשה לבד אין מעכב בדיעבד ברכה לכל אחת ואחת, ועיקר תקנת חתימת ברכה לכל אחת מבקשות הצרכים הוא מצד חלק השבח שבהם, כי אין לכלול כמה שבחים בברכה אחת וכמו שמצינו 'אין חותמין בשתיים' (ברכות מט.). אבל כל בקשה אין מעכב בה ברכה בפני עצמה, כי מכל הבקשות נובע שבח אחד דהיינו שהשי"ת שומע תפילה, וס"ל להביאור הלכה דהא דתיקנו ברכה נפרדת לכל אחת משמונה עשרה הוא בעיקר מצד חלק השבח שבכל אחד מהם. ונמצא דמה שנתחדש בדין תפילת 'הביננו', הוא הקולא לומר רק את הבקשות בלי השבחים, וזה רק בשעת הדחק, אבל הא דכוללים כל הבקשות בברכה אחת, אין זה מקולת תקנת הביננו, ואין זה דווקא בשעת הדחק.

כי מהא דאיתא בגמרא שאפשר לשאול שאלת

עכשיו שלא נזכר עד אחר שומע תפילה, למה נצריכנו לחזור לברכת השנים, ומדוע לא סגי שיחזור לשומע תפילה ויאמרנה שם, כשם שהיה עליו לעשות אילו היה נזכר לפני שומע תפילה. וכן צריך ביאור מהו סברת שיטות הירושלמי והבה"ג.

אכן לפי האמור יבואר היטב טעמו של הבה"ג, דהא כל מה דמהני לשאול שאלת הגשמים בשומע תפילה, הוא כאמור משום שמכיון ששומע תפילה היא ברכה הכוללת כל הברכות והוי כאילו חוזר בה פעם נוספת על ברכת השנים ולכן יכול להזכיר בה את שאלת הגשמים. כלומר שכל זמן שלא סיים ברכת שומע תפילה, הוי כאילו עדיין לא השלים לגמרי את ברכת השנים.

וכעין שכתב המ"ב (סימן קיז סעיף טו) בשם מג"א ושע"ת שאם נזכר לפני שאמר תקע בשופר, יאמר שם 'ותן טל ומטר', והיינו שבכך הוא מצורף לברכת השנים, מכיון שלא הסתלק מאמירת ברכת השנים על ידי אמירת ברכה אחרת.

וכמו כן בעת אמירת שומע תפילה, כיון שיש בה חזרה על כל הברכות וגם ברכת השנים בכלל, על כן יכול להשלים בה את אמירת ותן טל ומטר. אכן לאחר שכבר סיים ברכת שומע תפילה [ונזכר רק לאחר שהתחיל רצה] וממילא נשלמה כל ברכת השנים, שוב אי אפשר לתקנה אחרי שהסתלק ממנה, אלא מוטל עליו לחזור לראש הברכה ולומר את כולה מחדש.

אולם בדעת הירושלמי שחוזר לשומע תפילה, נראה דס"ל שאמירת ותן טל ומטר היא בקשה בפני עצמה, ולא נקבעה דווקא כחלק מברכת השנים, וכדעת הפרמ"ג. ולכן בכל אופן אפשר לאומרה בשומע תפילה.

בשורה טובה למבקשי ה'
ניתן להאזין לשיעורי רבינו זצוק"ל בקו השיעורים
'קו בן מלך'
03-3077354
ישנה אפשרות לבחור במאגר הממוחשב ולהאזין לשיעורים
בפרשת השבוע
שמעו ותחי נפשכם
ויהי רצון שנוכה להגדיל תורה ולהאדירה
מכון כתבי בן מלך
ההנהלה

הגשמים בברכת שומע תפילה אנו למדים כי בדיעבד יש תוקף לברכה מצד חלק השבח לבד, ויצא בזה ידי חובת הברכה. והבקשה אף שאמירתה מחוייבת מצד חובת התפילה, בדיעבד סגי לאמרם בשומע תפילה, ולא דווקא בשעת הדחק.

אולם עדיין הדבר צ"ע רב, כי ברכה שהיא מחוסרת את חלק הבקשה וודאי שחסר בעיקר הברכה, ופשוט דהוי משנה ממטבע שטבעו חכמים, והרי זה כאילו לא אמר ברכה זו כלל, ומה מועיל שיאמרנה בשומע תפילה.

בשומע תפילה ניתן להשלים כל הברכות

ואשר יראה בביאור דבר זה, שמכיון שברכת שומע תפילה היא ברכה כוללת על כל הברכות האמצעיות שבשמו"ע, שהרי בברכה זו אין בה תוספת בקשה, אלא כל כולה היא בקשה שישמע ה' את קולינו ויקבל את כל הבקשות שהתפללנו עד כה, וכל עניינה שאנו חוזרים ומבקשים באופן כולל את כל הבקשות שבברכות האמצעיות, וכאילו אומר שוב את כל הברכות יחד. וא"כ נמצא שכל זמן שלא סיים ברכת שומע תפילה עדיין לא סילק עצמו מלבקש את הבקשות הללו ועדיין הוא עסוק בהם, ומעתה נראה דלפיכך כל בקשה שאומר בברכת שומע תפילה הריהי מצטרפת לכללות הברכות, וממילא נחשב כאילו שאל טל ומטר בברכת השנים. והבן כל זאת. ומיושב בזה שפיר דעת הביאורה"ל.

ובזה מיושב גם מה שהקשינו לעיל, דהיאך מועיל לומר 'ותן טל ומטר' או שאר בקשות בשומע תפילה, והא בעינן י"ח ברכות על הסדר, אכן להאמור אתי שפיר, שנראה שדין הסדר הוא רק כשבאה כל ברכה בפני עצמה אבל כאן דכיון שכולם נכללות בברכה אחת הוי כאילו אמרן יחד, וממילא אין הסדר מעכב בהן.

ובזה יבואר הא דאיתא בטור אורח חיים סימן קיז - דאם לא שאל מטר כו' ולא נזכר עד אחר שומע תפילה ולא עקר רגליו, איתמר בירושלמי שחוזר לשומע תפילה ושואל בה וכן פסק ר"ח. ובעל הלכות גדולות כתב שחוזר לברכת השנים וכן כתב הרמב"ם ז"ל והראב"ד, ולזה הסכים אדוני אבי הרא"ש ז"ל. וכן פסק בשו"ע שחוזר לברכת השנים.

ולכאורה הדבר צריך ביאור, שהרי כששכח בברכת השנים אפשר לומר אותה בשומע תפילה, ומאי שנא

ושמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה

בשורה טובה לקהל חברי קהילתנו וכלל תלמידי רבינו
שמחים אנו לבשר לצמאים למימי תורתו של רבינו זצ"ל בכל אתר ואתר
על צאתו לאור עולם של הספר השישי (!) במספר מאז ההסתלקות

נרך נוסף בסידרת
'בן מלך - על התורה'
במדבר חלק ב'
הכולל את הפרשיות
קרה, חוקת, בלק, פינחס, מטות, מסעי

גדוש ועשיר בביאורים נפלאים, ובירורים נרחבים בסוגיות
יסודיות בהלכה ובעבודת ה' הקשורות לפרשיות אלו.
הספר יוצא בימים אלו מתחת מכבש הדפוס

ובעז"ה עותקים ראשונים יופצו בבתי הכנסת
לציבור המנויים הספר יחולק חינם ביום היארציית של רבינו
ט"ז מרחשוון תשפ"א
וכמו כן יהיה ניתן להשיגו אצל נציגי המכון.

הכונו!

בברכת התורה
הנהלת מכון כתבי בן מלך

כמו כן ניתן להצטרף לקבלת עלון "אוצרות בן מלך" שיוצא לאור מידי שבוע
בכתובת המייל: mechonbenmelech@gmail.com

בחסות

המעוניינים לתרום את הוצאות הגיליון לזיכוי הרבים,
נא לפנות ל- 054-8422488 או למייל mechonbenmelech@gmail.com